

Bijzondere zellprestaties zijn niet alleen voorbehouden aan mensen uit de categorie Bekende Nederlanders. Zellen belicht een aantal van die vergeten zeilers onder de noemer 'onbekende beroemdheden'.

PAUL WAHLEN GETROUWD MET AVONTUUR

“Paul was getrouwd met Avontuur”, vertelt zijn zus Bea. Avontuur was het zeilend vrachtschip waarop hij voer, van 1980 tot 2004. Je zou kunnen zeggen dat Paul Wahlen ook was getrouwd met het avontuur. Dat was een bijzonder huwelijk, want Paul leefde zijn droom. Op zijn geheel eigen wijze.

Tekst Michiel van Straten Beeld uit de archieven van Bea Wahlen

AVONTUUR

De Avontuur is een twee-mastgaffelschoener, nu in bezit van Timbercoast, zie www.timbercoast.com. De thuishaven is in Elsfieth, Duitsland.
Romp materiaal: staal
L.o.a.: 44,00 m
Breedte: 5,87 m
Diepgang: 2,60 m
Waterverplaatsing: 130 m³
Zelloppervlak: 612 m²
Bouwjaar: 1920
Ontwerper: Henk Lunstroo
Bouwer: Smidt, Stadskanaal
Twintig sunWare 4266 zonnepanelen met een capaciteit van 2,1kWp
Twee windgeneratoren van 600 Watt, een sleepgenerator van 800 Watt
Motor: 220 kW John Deere 6081 AFM

Mijn eerste kennismaking met Paul Wahlen verloopt via een Facebook-pagina die *Captain Paul Wahlen: A Tribute* heet. Dat moet een bijzonder iemand zijn, lijkt me, als er zo'n eerbetoon voor je is ingericht. Paul Wahlen leeft niet meer, maar bestaat dus nog wel. Mijn nieuwsgierigheid is gewekt. De commentaren op de Facebook-pagina zijn sentimenteel. Hij wordt duidelijk gemist. Iemand heeft zelfs een lied over hem geschreven. Paul Wahlen is onderwerp van bewondering. Wat was er zo bijzonder aan die man?

Eigen koers

Een eerste antwoord op die vraag is misschien te vinden in de documentaire *De wind tegen*. In deze film, gemaakt in 1993, is te zien hoe Wahlen zijn eigen koers vaart. Hij zeilt dan al veertien jaar met de in 1920 gebouwde tweemastschoener *Avontuur*. Niet als plezierzeiler, maar als vrachtvaarder onder zeil. Tegenwoordig is dat een opkomend fenomeen, maar in de tijd dat Paul Wahlen dat doet is hij de enige. 'De laatste zeilende vrachtvaarder', zo wordt hij aan het begin van de documentaire genoemd. Misschien zou je hem nu ook 'de eerste moderne zeilende vrachtvaarder' kunnen noemen, gezien de navolging die hij inmiddels heeft gekregen door organisaties als Fairtransport en Timbercoast.

Wahlen werkt meestal via agenten die vracht voor hem regelen. Maar dit keer doet hij het anders. Hij heeft uitgekend dat zijn marge groter zal zijn wanneer hij zijn vracht zelf in- en verkoopt. Zes ton appels laadt hij in zijn ruim. Zijn plan is om naar Lanzarote te varen en ze daar te verkopen. "Je weet toch wel iets van de prijzen daar, neem ik aan?", legt de interviewer hem voor. Wahlen antwoordt: "Nee, dit is speculatie hoor. Maar ik weet dat het handel is." Hij gaat op pad, met enkele onervaren beman-

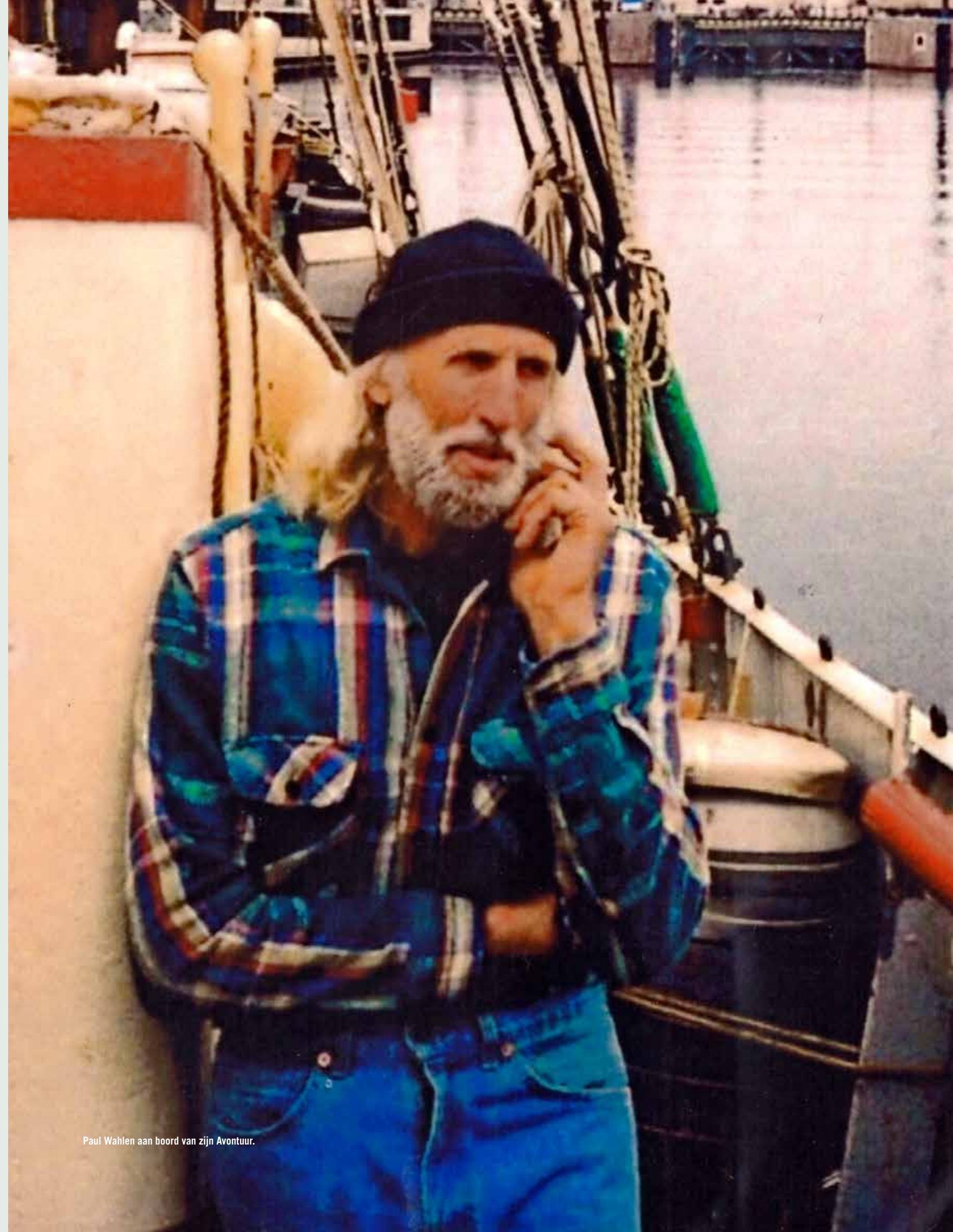
ningsleden. Bij het onderhandelen over de prijs voor brandstof tijdens het schuilen voor slecht weer in Engeland vraagt hij of hij ook met appels kan betalen. Met een lach, weliswaar, maar ook met een glimpje hoop op een positief antwoord, zo lijkt het, want hij zit krap bij kas.

Spanningen

Bemanningslid Crodino, een Macedoniër, zien we tijdens de reis steeds ongelukkiger worden. Hij kan het niet goed vinden met kapitein Wahlen. Crodino: "Ik weet niet hoe ik vriendschap met hem kan sluiten. (...) Ik doe alles verkeerd in zijn ogen, ik kan niks goed doen. Als ik werk, heb ik vrijheid nodig." Die krijgt hij naar eigen zeggen niet van de kapitein. De spanningen tussen de twee mannen lopen op. Crodino vraagt dan aan Wahlen of hij vriendelijker tegen hem wil doen. Waarop Wahlen antwoordt: "Vergeet niet dat ik op reizen zoals deze van alles aan mijn hoofd heb. Verwacht dus niet dat ik me als een heilige gedraag. (...) Ik ben niet altijd tactvol. Maar dat is hoe ik ben. Ik kan mezelf niet zomaar veranderen, dat lijkt me niet mogelijk." Later: "Misschien is dat wel waarom ik kapitein ben geworden, omdat ik altijd gelijk wil hebben." In een ongemakkelijke scène zien we hoe Wahlen Crodino op felle toon sommeert zijn bodywarmer uit te trekken. Dat kan toch niet zo, het is toch veel te warm? Wahlen lijkt het te menen. Crodino ondergaat het, reageert nauwelijks. Geen van de mannen lacht.

Voor een appel en een ei

Eenmaal aangekomen in Lanzarote lukt het Wahlen niet zijn lading te verkopen aan de lokale supermarkt; de havenkosten maken zijn prijs te hoog voor de supermarktmanager. Blijkbaar heeft Wahlen de verkoop niet van tevoren geregeld. Voor de camera blijft Wahlen er nuchter onder, wanneer hij zegt: "Dit was een miskleun, maar er is geen man overboord. Gelukkig staat vanaf nu de wind mee, in feite drijf ik vrij goedkoop naar de West- ▶

Paul Wahlen aan boord van zijn Avontuur.

“Paul was Paul. Hij was een goede kapitein met één stelregel: de kapitein is de baas van het schip”

Indies toe, hoor.” Nieuw plan. “Inpakken en wegwezen en gewoon even deze fout registreren in mijn kleine boekje.” Hij neemt nog een hap van zijn appel. “Hmmm, het blijft een lekker appeltje.” Op het Caribisch eiland Anguila vindt Wahlen ook geen koper. Wat er dan nog goed is van zijn voorraad verkoopt hij dan zelf maar aan de plaatselijke bevolking, per kilo, op de markt.

Documentairemaker Kees Schaap raakte enthousiast door zijn onderwerp. Tegen het dagblad Trouw zei hij destijds: “Paul Wahlen leidt een bestaan dat in onze moderne tijd eigenlijk niet meer mogelijk is. Alles is tegen hem, maar toch blijft hij doorgaan. Zijn doorzettingsvermogen, aanstekelijk optimisme en relativerende grappen geven je het gevoel dat in deze wereld alles mogelijk is.”

Goede kapitein, lastig mens

Het avontuur met een eigen ingekochte lading is dus niet zo succesvol verlopen. Maar dat is maar een onderdeelje, vertelt Pauls oudste zus Bea me, wanneer ik haar spreek over haar broer. Die reis was niet representatief voor zijn bestaan, zegt ze. Bovendien liet Paul zijn handel meestal regelen via agenten, dat ging beter. Bea Wahlen was zelf een van die vroegere agenten. Ze heeft ook bij hem gevaren. Bea: “Hij wilde al vroeg naar zee. Toen hij de kans kreeg, deed hij dat direct. Toen hij *Avontuur* tegenkwam en de lijn van het schip zag, werd hij daar helemaal verliefd op.” Met sappelen en hard werken maakte hij van het toen nog mastloze schip een zeilende vrachtaarder.

Deklast op *Avontuur*.

De relatie tussen Paul en zijn schip werd sterk. Bea: “Hij was getrouwd met *Avontuur*.” Wat voor soort man was haar broer? Ze moet lachen als ze mijn vraag hoort. “Paul was Paul”, zegt ze. “Hij was een goede kapitein met één stelregel: de kapitein is de baas van het schip. Hij wist precies wat hij wilde.” Waaruit bleek dat? “Hij was een kapitein van de oude stempel, die kon varen op de sterren en het weer feilloos aanvoelen.” Jacqueline Constant, een nicht van Paul, beaamt dat. Zij vertelt: “Als je het over Paul hebt, dan spreek je over avontuur. Hij was iemand met veel power. Met grote dromen, visies en ideeën. Zijn verlangen om zeilend vracht te vervoeren was verschrikkelijk belangrijk voor hem. Dat heeft hij zich ook gerealiseerd en hij deed daarmee iets wat ongebruikelijk was, iets wat aan avontuur appelleert. Ik kreeg eens een telefoontje van hem. Toen had ik hem al twee jaar niet meer gesproken. Hij riep vanuit de Carieb door de telefoon: “Hé Jacque, kun je effe iets voor me regelen? Ik heb misschien een handeltje rum of suiker. Kun jij even voor me uitzoeken wat ik kan leveren?” Iedereen die zo'n telefoontje van hem kreeg ging dan meteen aan het uitzoeken en regelen. Ik dus ook. Ik kwam terecht bij een suikergigant in Zaandam. Die hele suikerhandel lag destijds aan banden en was behoorlijk dichtgetimmerd met quota en zo. Maar toen ik vertelde over het aantal kilo's moesten ze lachen. Het feit dat iemand dat in een zeilscheepje wilde overvaren maakte dat ze dat wel wilden doen.”

Over de mens Paul: “Hij kon wat ongepolijst zijn, geagiteerd en hij kon heel hard zijn. Sommige vrienden van mij die wel eens zijn meegevaren zijn zich rot geschrokken. Het was niet alleen maar romantisch en leuk. Hij leed een ruw leven.” Ook Bea Wahlen vertelt over de andere kant die Paul had: “Ik vond het een ontzettend verschil tussen hoe hij aan wal was en hoe hij op het schip was. Op zee was hij helemaal gelukkig. Hij wist hoe het water zich gedroeg; dat was zijn thuis. Op het land kon hij een beetje stuurs en bakkig doen. In het sociale was hij niet zo op zijn gemak.” Hoe was dat dan aan boord, dat sociale aspect? “Als mens was hij niet makkelijk, hoor. Het liefst was hij eigenlijk alleen. Maar je kunt zo'n schip niet in je eentje varen.” Bea Wahlen vertelt dat Paul flink gestrest kon zijn als het spannend werd met handel, havens en formaliteiten. “Daar werden de jongens [Pauls bemanningsleden, red] weleens helemaal gek van. Hij moest ogen en oren van voren en van achteren hebben om te zien of niet iemand de fok tegen zijn kop kreeg of zat te slapen tijdens de wacht. Dan kon hij flink uitvaren tegen zo iemand. Hij zag weinig door de vingers.” Hoe zouden die vroegere bemanningsleden nu terugkijken op hun tijd bij Paul Wahlen, denkt zijn zus? Bea: “Ik denk dat ze vooral zullen ►

AVONTUUR TRANSMISSION

Een van de vroegere bemanningsleden van Paul Wahlen, de Italiaans-Canadese muzikant/filmaker Akim, heeft een album gemaakt dat is geïnspireerd op zijn reis met *Avontuur* en zijn kapitein. De stem van Paul Wahlen is er ook op te horen. Hij zegt hier: “Na al je preparaties voor het maken van een reis is het een grote opluchting dat niemand je kan vinden. En hoe langer je reizen zijn, hoe beter dat is. Want je doet een beetje de deur dicht, zo van: oké jongens, we zijn nu op onszelf.” Zie www.akimtransmission.com.

WIN EEN DVD

Documentairemaker Kees Schaap volgde Paul Wahlen op een van zijn reizen. Zeilen geeft een exemplaar weg van de DVD *De Wind* tegen. Stuur een e-mail met motivatie naar info@zeilen.nl als je voor de DVD van dit reisverslag in aanmerking wilt komen.

Voor anker bij Barbados.

“Hij wilde al vroeg naar zee. Toen hij de kans kreeg, deed hij dat direct”

Irene op sleeptouw van St. Maarten naar Plymouth.

Laden en lossen

Een vreemde vracht: carnavalskostuums.

Paul Wahle's Avontuur gaat door. Figuurlijk en letterlijk

WINNAAR BOEK DRANG NAAR ZEE

Ik zou graag in aanmerking komen voor het gesigneerde boek *Drang naar zee* van Geert van der Kolk. In de eerste plaats omdat ik fanatiek zeller en fervent lezer ben en zeilboeken altijd op mijn prioriteitenlijstje staan. Maar daarnaast vond ik het stukje van Geert van der Kolk bijzonder interessant vanuit een andere invalshoek. Nico van der Kolk, de zoon van Geert waar vermelding over wordt gemaakt in het boek, maakt deel uit van ons zeilteam op de Joulie. Leuk om in Zeilen te lezen over zijn vader en zijn bijzondere jeugd. Van alle zeilboeken die ik heb gelezen heb ik nog nooit een soort link met de auteur gehad, in dit geval via een omweg wel dus. Ik zou extra genieten van het lezen van een gesigneerd exemplaar van 'vader' Geert. Silvy Leijh

zeggen: 'Het was niet gemakkelijk, maar ik heb heel veel geleerd. Ook in moreel opzicht.' Hij was goudeerlijk." Dat lastige aspect van zijn karakter, waar zat hem dat dat in? 'Nou, ik denk dat je dat veel tegenkomt bij mensen die een ideaal nastreven. (...) Dat maakt mensen die tegen een stootje kunnen, maar niet als zachtvaardige wezens door het leven gaan.'

Inspiratie

Tijdens de Hiswa krijg ik de kans een van die vroegere bemanningsleden te ontmoeten. Het is Arjen van der Veen. "Hij is er niet meer", is het eerste dat Arjen over Paul zegt, met spijt in zijn stem. Van der Veen voer in 2003 drie maanden met Paul Wahlen mee. Hij was daarvoor getipt door een vriend. Het zou 'een interessante reis' zijn, had deze verteld. Details kreeg Van der Veen niet. "Ga het zelf maar ervaren." Dat deed Van der Veen, want hij had vaartijd nodig als stuurman. "De eerste maand hebben we alleen maar geklust. In de hete zon. Verven, roest bikken en al die zaken. Keihard werken op dat hete dek. Het was zwaar." Daarna gingen ze varen. Wat was Paul Wahlen voor man? Van der Veen: "Een pionier, een dwarsdenker. Alles op een andere manier willen doen. Gewoon doen. Hij had ook zeemanschappelijke kennis, zeker. Vertelde veel verhalen over wat hij had meegemaakt. Als we samen de kant op waren was het hartstikke leuk. Lekker een biertje drinken, eten bij de Chinees. Je kon goed met hem op stap." Van der Veen kijkt er opgewekt bij. "Het kon heel gezellig zijn met hem. Hij was *open minded*, je kon goed met hem discussiëren." En dan: "Maar het was een totaal andere persoon als hij voer." Zoiets had Bea Wahlen me ook al gezegd. Maar nu

is de betekenis anders. Van der Veen: "Ik heb veel van hem geleerd. Over zeemanschap. Maar ook over hoe je niet met mensen moet omgaan tijdens het varen." Van der Veen vertelt hoe kritisch Wahlen was op zijn bemanning. "Hij kon het bloed onder je nagels vandaan halen. Hij maakte je heel erg onzeker." Alles moest op de manier waarop de kapitein het wilde. En niet anders. "Zelfs bij iets als het beleggen van een val of een schoot, zei hij: 'Dat doe je niet goed. Maar met zo'n enorme overtuigingskracht en directheid, dat was verschrikkelijk. Het was niet een fijne man om mee te varen.' Hoe kwam dat dan? Van der Veen vertelt over de omstandigheden die niet mee zaten. Wahlen had het financieel niet gemakkelijk en ervoer daardoor stress. Naarmate Van der Veen verder vertelt over hoe zwaar hij het gehad heeft onder Wahlen, lijkt hij steeds meer begrip te tonen voor de houding van zijn vroegere kapitein. "Ik denk dat dat bij een goede kapitein past. Er is geen democratie aan boord. Dat is gevaarlijk. Je ziet het ook bij andere kapiteins, hoor. Kapiteins creëren iets van onaantastbaarheid. Je kunt ze moeilijk benaderen. Onbewust. Waarom? Het zijn mensen die een doel hebben, een visie. Die zijn met de elementen bezig, spiritueel. Je weet meer dan de bemanning, die hebben hun eigen activiteiten. Als kapitein ben je dag en nacht met het schip en de elementen bezig. Dat weerhoudt je ervan te communiceren met de rest van de bemanning, want zodra je communiceert word je afgeleid, kom je uit die spiritualiteit. En dan is het net alsof je niet meer je houvast hebt. Je focus verandert. Andere mensen beïnvloeden je chemie. Daarom distantieer je je van je bemanning. Dat is de enige manier om een veilig schip te hebben. Ik denk dat dat ook is wat Paul Wahlen had. Hij was één met de elementen." Na dit verhaal van Arjen begrijp ik ineens waarom een kapitein met wie ik eens meevoer tijdens het varen zo onbenaderbaar was, terwijl die tijdens stops in de haven gewoon een heel prettig mens bleek.

Hoe kijkt Van der Veen terug op zijn tijd bij Paul Wahlen? "Het was een mooie ervaring. Het was avontuur, leven. Dat is niet altijd mooi. Maar het contrast is mooi." Bovendien vormde Paul Wahlen voor Van der Veen een inspiratiebron om zelf ook zeilend vracht te gaan vervoeren. Hij is medeoprichter van Fairtransport en kapitein op *Tres Hombres*, dat onder andere vracht als rum en koffie vervoert vanuit de Caribie naar Europa (zie *Zeilen* 12/2015). "Hij was het bewijs dat het kon. Die ervaring heeft zeker geholpen om mij en anderen over te halen dit te gaan doen. Het inspireerde, ik kreeg een beeld, kon dingen gaan invullen." Met een glimlach: "De sextant van *Avontuur* is nu aan boord van *Tres Hombres*."

Epiloog

Paul Wahlen werd ziek en overleed in 2008. Maar zijn *Avontuur* gaat door. Niet alleen figuurlijk, ook letterlijk, want *Avontuur* is weer in de vaart. Op het moment van schrijven zijn mensen van Timbercoast bezig met de voorbereidingen om het schip naar Australië te varen en daar een permanente handelsroute in de zuidelijke Stille Oceaan op te zetten. ●

Op de Caribische zee.

Buiswater in de gangboorden.

Avontuur of werf 't Kromhout in Amsterdam.